HITEK-ARRANGEMENTER EFTERÅR 2022

Kortlægningen af Danmark

v/ ph.d., geograf og historiker Peder Dam

Torsdag 15. september 2022, kl. 16.30 – 18.30…….....……...… Arr.nr. **339945**

IDA, Kalvebod Brygge 31 – 33, 1780 København V

I middelalderen og de efterfølgende århundreder blev danmarkskort udarbejdet ved at kopiere ældre kort – evt. med lidt tilretning og rettelse af de værste fejl på baggrund af spredte observationer. Den væsentligste kilde til nye kort var ganske enkelt ældre kort, hvorfor fejl og forskydninger på kortene kunne overleve i århundreder. Tycho Brahe ser som den første, at en seriøs kortlægning vil kræve trigonometrisk triangulering og udkaster et projekt for et omfattende Danmarkskort, men når kun sin egen ø, Hven. Oplysningstidens ideer og idealer om systematiske observationer af verden samt de mange innovationer i 1700-tallet fik derfor afgørende betydning for den kartografiske udvikling og danmarkskortenes udseende. Med statslig støtte begyndte man flere projekter, hvoraf foredraget vil fokusere på følgende to:

Søkartografen ***Jens Sørensens*** (1646-1723) opmålinger og kortlægninger omkring år 1700. Med relativt simple midler, f.eks. brug af en såkaldt milevogn til opmåling, blev der udarbejdet overraskende præcise kort. Kortene blev dog aldrig trykt, og de endte hengemt i Søkortarkivet efter Sørensens død.

Videnskabernes Selskabs kort 1761-1805, i perioder ledet af ***Thomas Bugge*** (1740-1815), hvor der med introduktion af triangulering og målebord blev grundlagt metoder, der blev anvendt i topografisk kortlægning frem til brugen af flyfotos tog over i midten af 1900-tallet.

Stjernekikkertaften på Brorfelde Observatoriet.

Torsdag 22. september 2022, kl. 19.30 – 21.30…….....… Arr.nr. **345549**

Observator Gyldenkernes Vej 3, 4340 Tølløse

På toppen af "De sjællandske Alper", med udsigt over Lammefjorden og et stenkast fra landsbyen Brorfelde, troner Danmarks største observatorium. I 1953 opdagede Observator Kjeld Gyldenkerne noget helt særligt. På sin jagt efter ordentlige forhold at se på stjerner i, væk fra byens lys og støv, fandt han Brorfelde – en helt unik beliggenhed højt placeret og langt fra byernes luftforurening. Her var han med til at opføre Brorfelde Observatorium, som siden har dannet rammerne for mange opdagelser på nattehimlen.

Fra 1953 til 1996 var observatoriet en levende arbejdsplads for astronomer, studerende og håndværkere. Fælles for disse var deres passion for himmelrummet. Det verdenskendte kikkertbyggeri måtte dreje nøglen om i 1996, da de anvendte teknologier blev digitaliseret. I 2016 kunne man igen slå dørene op, og denne gang som et opdagelsescenter med fokus på astronomi, geologi, teknik og biologi.

Som en opfølgning på forårets rundvisning på Brorfelde Observatoriet vil HITEK arrangere endnu en tur til observatoriet, hvor deltagerne får mulighed for at kigge på stjernehimlen ved hjælp af observatoriets store såkaldte Schmidt kikkert. Inden stjernekiggeriet påbegyndes, vil der i observator Kjeld Gyldenkernes oprindelige privatbolig blive givet en introduktion til stjerneobservationer, bl.a. ved anvendelse af nogle mindre kikkerter, før det store teleskop tages i anvendelse.

Maksimalt deltagerantal er 30 personer. Ved tilmelding af flere deltagere end 30 overvejes arrangementet planlagt, så to hold kan deltage ved brug af hver sin vejleder.

Ludvig August Colding:
Vandforsyning, kloakering, gasbelysning og meget mere

v/ professor emeritus, dr. techn. Dan Rosbjerg

Tirsdag 11. oktober 2022 kl. 16.30 – 18.30…….....…….…. Arr.nr. **345550**

IDA, Kalvebod Brygge 31 – 33, 1780 København V

Som Københavns første stadsingeniør forestod L. A. Colding (1815-1888) i 1850'erne og -60'erne en gennemgribende modernisering af byen med etablering af vandforsyning med rent trykvand i husene, gasbelysning af vejene og kloakering i byen. Men ikke kun for disse gigantiske fremskridt bør han huskes. Han formulerede i 1843 varmeteoriens første hovedsætning parallelt med og uafhængigt af to andre pionerer. Han beskrev mulige smitteveje for koleraen i København i 1853. Han var pioner for etablering af centralvarmeanlæg og ventilation i store institutioner. Endvidere gav han en sammenhængende fysisk beskrivelse af Golfstrømmen og forklarede årsagerne til den store stormflod i 1872, der ramte Lolland og Falster. Der er således mange grunde til igen at fremhæve hans virke.

Dansk glasproduktion i historisk belysning – specielt bygningsglas

v/ diplomingeniør M.IDA Carl Axel Lorentzen

Onsdag 9. november 2022, kl. 16.30 – 18.30 …….....….....…..… Arr.nr. **344823**

IDA, Kalvebod Brygge 31-33, 1780 København V

FN har udnævnt 2022 til Internationale år for glas: IYOG22

Foredraget vil fortælle historien om dansk glasproduktion gennem tiden. Renæssancens glashytter i slutningen af 1500-tallet, hvor Silkeborg-skovene var Danmarks glasmager-egn indtil 1598, da Christian den 4. stoppede produktionen for at skåne skovene, hvorefter Norge stod for leverancerne. Først i 1825 kom der igen glasproduktion, da Holmegaard Glasværk blev grundlagt. Herefter blev der forsøgt glasproduktion mange forskellige steder i landet. Der har også på de gamle små glashytter været produceret glas til byggeri.

Meget senere er planglasproduktionen til byggeri udviklet. I foredraget bliver der en gennemgang af de forskellige industrielle produktionsformer bl.a. om hvorledes maskintrukket glas blev produceret i Korsør. Siden floatglas blev udviklet i 1950'erne og i de følgende år kom på markedet, har innovation og teknologiske udviklinger skabt mange vidt forskellige funktionsglas, som giver muligheder for at opfylde de vidt forskellige krav, der i dag er til moderne byggeri.

Der gives en kort oversigt over nutidens nyeste funktionsglas, som f.eks. sikkerhedsglas (hærdet og lamineret), brandbeskyttende glas, energiglas og solafskærmende glas samt nogle af de nyeste specielle funktionsglas.

Rundvisning i DTU's Historiske Samling

v/ cand. scient. og leder af DTU Teknologihistorie Laila Zwisler

Mandag 21. november 2022, kl. 16.30 – 17.30…….....…….…..… Arr.nr. **345552**

Bygning 306, Matematiktorvet, Danmarks Tekniske Universitet, Kongens Lyngby

Kom med til rundvisning i DTU's historiske samling, hvor man finder spændende opfindelser, velkendte instrumenter og mærkværdige ting. Under turen møder vi de mennesker, der udfordrede viden og teknologisk kunnen med kreativitet, videbegær og skabertrang og blev en del af historien om technoscience. Vi går ind bag låste døre og låger og ser, hvordan ingeniørvidenskaben har gjort det umulige til praktisk mulighed – og hvordan unge mennesker er blevet undervist i at gøre dette siden DTU's åbning i 1829. **Mødestedet er Bygning 306 i PF-caféen i foyeren.**

Undervejs i rundvisningen vil der blive serveret kaffe og kage.

Ingeniøren Peter Faber,
teleteknisk foregangsmand og elsket sangskriver

v/ cand. polyt. Ole Lauridsen

Mandag 5. december 2022, kl. 16.30 – 18.30…….....…..…..…..… Arr.nr. **345551**

IDA, Kalvebod Brygge 31 – 33, 1780 København V.

Danmark har gennem tiderne fostret mange innovative ingeniører. Vi skal i dette foredrag høre om Peter Faber, der bragte Danmark frem som en af de mest avancerede brugere af telekommunikation i midten af 1800-tallet. Peter Faber, som levede fra 1810 til 1877, blev som cand. polyt. fra 1840 sat til at indføre den elektriske telegraf i Danmark. Han blev telegrafdirektør i 1852, og han byggede Danmarks første telegraflinje fra Helsingør til Altona i 1854.

Vi skal høre om mennesket Peter Faber og hans gerning indenfor elektromagnetisk telegrafi. Og vi skal høre lidt om en tid, hvor man bestræbte sig på at ansætte ledere, der havde den bedst mulige viden og indsigt i de områder, som de fik ledelsen af.

Og ja, det er den Peter Faber, som også havde overskud til at digte ”*Den Tapre Landsoldat*” og ”*Højt for træets grønne top*”. Dette kunstneriske talent stammer fra tiden på Borch´s kollegium, hvilket vil indgå i forbindelse med lidt underholdning i pausen.

Inden foredraget serveres glögg og æbleskiver fra kl. 16.00

Novo Nordisk: Fra kælder til big business

v/ professor dr.phil. i historie Kurt Jacobsen, CBS

Onsdag 18. januar 2023 kl. 16.30 – 18.30…….....…….....…. Arr.nr.**344904**

Ingeniørhuset, Kalvebod Brygge 31 – 33, 1780 København V

Novo Nordisk er i dag verdens største producent af insulin og en af verdens mest værdifulde og beundrede virksomheder. Hvordan det er kommet dertil, fortæller Kurt Jacobsen i sit foredrag om 100 års teknologiske og forretningsmæssige fremskridt, der gjorde danske insulinpræparater til verdens suverænt mest anvendte lægemidler mod diabetes. Men det er også historien om kriser og alvorlige tilbageslag og om årtiers opslidende stridigheder mellem de to oprindelige danske insulinproducenter, Nordisk Insulin og Novo, der i 1989 fusionerede for at blive vor tids verdensleder på det globale insulinmarked.

Kurt Jacobsen arbejder på en bog om Novo Nordisk, der skal udkomme i 2023

Forslag til nye arrangementer

HITEK's bestyrelse ajourfører løbende en liste over potentielle muligheder for arrangementer. Selv om bestyrelsen er bredt sammensat og har en stor kontaktflade til teknologihistoriske miljøer, er vi alligevel i høj grad afhængige af input fra medlemmerne og andre med interesse for historisk teknologi.

HITEK's arrangementer fastlægges af bestyrelsen. De fleste af det kommende halvårs foredrag og ekskursioner udvælges fra den ajourførte liste ud fra aktualitets- og tilgængelighedskriterier. Da bestyrelsen kun planlægger et halvår ad gangen, er det muligt at agere hurtigt på forslag fra medlemmerne.

Alle, der har forslag eller ideer til teknologihistoriske indslag bedes henvende sig til et af bestyrelsens medlemmer, dels for at øge kvaliteten af og variationen i arrangementerne, dels for at programmet i så høj grad som muligt kan komme til at afspejle medlemmernes interesser.

Administrative oplysninger

Indmeldelse i HITEK kan ske via selskabets hjemmeside ida.dk/hitek eller telefonisk til HITEK's sekretariat på telefon 3318 4848.

Tilmelding til HITEK's arrangementer kan ske telefonisk til HITEK's sekretariat på telefon 3318 4848 eller på ida.dk/arrangementer.

Udskriv deltagerlister for arrangementerne:
Login på mit.ida.dk under "Kommende arrangementer" og klik på "Vis alle mine arrangementer". Der kommer en liste frem med de arrangementer, du er tilmeldt, og herunder kan du se deltagerlisterne for de enkelte arrangementer.

HITEK's bestyrelse pr. 1. maj 2021

Klaus Thiesen	*formand*	civilingeniør	klaus.thiesen24@gmail.com
Palle Sørensen	*næstformand*	civilingeniør	lotteogpalle@mail.dk
Else Roager Simonsen	*sekretær*	akademiingeniør	ers.trekro@mail.tele.dk
Jens Brendstrup		akademiingeniør	
Hans Otto Kristensen		civilingeniør	hokmarine@mail.dk
Ole Mørk Lauridsen		professor, vicepresident	ole_ml@post3.tele.dk
Lars Kristian Legaard		ingeniør	brugsebakken@tdcadsl.dk
Eigil Steen Pedersen		civilingeniør	espprivat@mail.dk
Laila Zwisler		cand.scient. Teknologihistorie DTU	lazw@fysik.dtu.dk